

Stöd & Stimulans

Nr 6

Entreprenörskap

*Artikelserien Skola och entreprenörskap
från tidningen LÄRA Stockholm 2010–2011*

Utgiven av utbildningsförvaltningen, Stockholms stad, 2011

Adress: Box 22049, 104 22 Stockholm

Tel: 08-508 33 000 (vx) | Fax: 08-508 33 662

E-post: info.utbildning@stockholm.se www.stockholm.se

Redaktion: Tomas Bannerhed och Agnetha Styrwoldt-Alfheim

Formgivning och originalproduktion: pmocho reklambyrå

Foto omslag: Ulrica Zwenger

Upplaga: 2 000 exemplar

LÄRA ATT LÄRA

Skolan spelar en viktig roll för ett Stockholm som är attraktivt, tryggt, tillgängligt och växande för såväl företag och besökare som för stockholmarna själva.

Stockholms stad ska erbjuda en skolverksamhet i världsklass och entreprenörskap ska numera löpa som en röd tråd genom hela skolsystemet. Men kan man lära elever att bli entreprenörer – och vad innebär egentligen entreprenöriellt lärande? Är det en pedagogik med nytt innehåll eller ett politiskt modeord utan substans?

Själva begreppet entreprenörskap kan ha många innebörder. Företagande är kanske den som ligger närmast till hands. Entreprenörskap kan betecknas som förmågan ”lära att lära” och den kompetensen behöver eleverna för att klara sig på en framtida arbetsmarknad.

Den stora utmaningen för skolan ligger i att bryta ned begreppet och omsätta det i en fungerande pedagogisk praktik. Entreprenörskap kan stimuleras genom att man tillämpar ett speciellt förhållningssätt i skolan – ett entreprenöriellt lärande. Det innebär delaktiga elever som får utveckla sitt eget lärande och uppmuntras att komma med egna initiativ.

Tidningen LÄRA Stockholm, som är en viktig kommunikationskanal för både lärare och skolledare, har intervjuat ledande forskare och företagsledare om skola och entreprenörskap samt besökt några framgångsrika projekt. I den här skriften har vi samlat dessa intervjuer och reportage för att inspirera och bidra till en fortsatt diskussion om betydelsen av ett entreprenöriellt lärande.

Vi önskar en intressant och god läsning!

Stockholm i maj 2011

LOTTA EDHOLM, SKOLBORGARRÅD (FP)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Nummer 3 2011
THOMAS PERSSON 4

Nummer 1 2011
JENS SPENDRUP 28

Nummer 5 2010
EVA LEFFLER 8

Nummer 1 2011
PROJEKTET FÖRETAGET 32

Nummer 5 2010
ANDERS WALL 12

Nummer 1 2011
ANNA CARRFORS
BRÅKENHIELM 36

Nummer 5 2010
PILOTPROJEKTET E-PROFILEN 16

Nummer 2 2011
MICHAEL TRESCHOW
OCH HÅKAN EDMAN 40

Nummer 6 2010
MIA BRUNELL LIVFORS 20

Nummer 2 2011
SOFIA JOHANSSON 44

Nummer 6 2010
BENGT JOHANSSON 24

THOMAS PERSSON

UTBILDNINGSDIREKTÖR I STOCKHOLMS STAD

– Skolan i dag står inför en stor utmaning: hur utbildar vi elever för en framtid som vi inte vet hur den ser ut? Förändringarna i samhället kommer att ske allt fortare och konkurrensen från omvärlden ökar. Skolans utmaning är att hänga med och vara relevant i denna utveckling.

”STÖRRE ÖPPENHET NÖDVÄNDIG”

TEXT: JOHAN SCHMIDT
FOTO: BJÖRN TESCH

För Thomas Persson, utbildningsdirektör i Stockholms stad, svarar integreringen av ämnet entreprenörskap i skolan mot ett behov och han välkomnar regeringens strategi om att entreprenörskap ska löpa som en röd tråd genom utbildningsväsendet. Skolan måste, precis som det övriga samhället, vara beredd på att genomgå en ständig utveckling som i jämförelse med de senaste decennierna kräver snabba omställningar. När stadens vision om att vara en tillväxtregion i världsklass 2030 togs fram, slogs det tidigt fast att utbildningen utgör en central komponent i dubbel mening. Dels genom att Stockholm måste ha en hög utbildningsnivå på regionens invånare för att locka till sig investerare, dels genom att kunna erbjuda en bra skola för att locka folk till staden.

– Vi måste förstärka och förbättra samarbetet och utbytet mellan skolan och näringslivet eller samhället i stort. För att lyckas med det ska vi fokusera på lokalt förankrade initiativ och min uppgift är att se till att det finns förutsättningar och utrymme för detta i stadens skolor.

Thomas Persson menar att utrymmet finns men att det gäller att institutionalisera kontakterna och utbytet mellan skolan och näringslivet eller samhället i stort för att skapa kontinuitet. På många håll finns personliga kontakter mellan lärare eller skolledare och lokala företag, men utbytet försvinner när dessa personer slutar eller byter arbetsplats. På mindre orter finns ofta fler naturliga kontakter och avståndet mellan skola och företag är mindre, medan det i en storstadsregion som Stockholm, där samhället är mer

segregerat i många betydelser, handlar om att skapa strukturer som garanterar långsiktiga samarbeten.

Programråd med företrädare för skola och näringsliv finns i dag för yrkesprogram inom gymnasieskolan och det är en modell som går att kopiera lokalt för att stärka utbytet mellan skolan och samhället. Thomas Persson bedömer att ungefär 20 procent av grundskolorna har ett långsiktigt samarbete med näringslivet och lyfter fram erfarenheterna från skolor på Järvafältet, till exempel Hjulstaskolan och Rinkebyskolan, som några goda exempel för andra att studera och lära av.

En del kritiker menar att satsningen på entreprenörskap inte tillför undervisningen något nytt, och Thomas Persson håller med i den meningen att de komponenter som ingår i entreprenörskap redan finns i läroplaner och styrdokument. Det nya handlar om att lyfta fram och bygga undervisningen kring dessa teman och att skapa former som garanterar långsiktighet och ökat utbyte.

Det finns inga färdiga modeller för samarbetsformerna som går att kopiera för alla skolor. Precis som själva begreppet handlar om att utveckla nya idéer och tänja på gränser, måste skolledare och lärare pröva sig fram för att hitta den form som passar bäst utifrån elevernas nivå och andra lokala förutsättningar, exempelvis hur näringslivet ser ut i den nära omgivningen.

– Jag håller med de företrädare för näringslivet som menar att skolan ska vara ledande i denna process, men samtidigt måste företag, liksom samhället i stort, vara öppnare och mer engagerade i skolan.

Thomas Persson pekar på att skolan generellt överöses med krav och önskemål från externa aktörer men att de inte alltid tar hänsyn till helheten i verksamheten, vilket gör förväntningarna orimliga. Precis som det finns en spänning mellan skolan som en plats för individens personliga utveckling och samhällets mer institutionella behov, finns det en krock mellan näringslivets ibland mycket specifika önskemål och skolans bredare perspektiv och uppdrag. Satsningen på entreprenörskap handlar inte främst om att utbilda nya företagare utan om att förbereda eleverna på ett samhälle som både behöver och kräver medborgare med större förmåga att utveckla egna idéer och verksamheter.

– Från samhällets perspektiv har skolans funktion tidigare varit att utbilda arbetskraft för att upprätthålla konkurrenskraften hos landets produktion. Numera måste vårt sätt att konkurrera bygga allt mer på kunskap och innovation och det är i detta perspektiv entreprenörskap på schemat sänder en ny signal till både elever och lärare, säger Thomas Persson.

– Skolans utmaning är att lyckas integrera det som kallas entreprenöriella kompetenser i undervisningen: kreativiteten, förmågan att konkret testa och genomföra egna idéer, möjligheten att lära av misstag.

Här menar Thomas Persson att det behövs en balans mellan elevaktiva arbetssätt och lärarledd undervisning, likaväl som mellan ämnesöverskridande projektarbeten, intensiva kontakter och samarbeten med företag och ämnesundervisning.

Att balansera många olika intressen är skolans eviga dilemma och lärarens konkreta utmaning varje dag i klassrummet. Det entreprenöriella lärandet är i detta perspektiv ett annat medel att nå skolans mål, men tyvärr har det rått en viss begreppsförvirring kring begreppet, menar Thomas Persson. Ordet entreprenöriell har för vissa haft en hård koppling till företagande, och en del lärare menar att det inte är skolans uppgift att få elever att starta egna företag utan att ge bildning och grundläggande kunskaper.

– Syftet med den entreprenöriella pedagogiken har kanske missolkats, men i grunden tycker jag det är en konstruktiv debatt för den handlar egentligen om mål och medel. Skolans mål har inte förändrats och visar det sig att elevernas resultat påverkas negativt av detta nya sätt att arbeta måste vi omvärdera det.

– Många framgångsrika entreprenörer beskriver sin tid i skolan som en ständig kamp mot fyrkantiga regler som inte gav utrymme för egna initiativ och tvivlar på att skolan kan lära ut entreprenörskap. Men undervisningen kan inte utgå från enstaka exempel utan måste bygga på en helhetssyn på skolans uppdrag, säger Thomas Persson.

– Blandar vi samman individnivån och enskilda upplevelser med gruppnivån och skolans kollektiva behov blir analysen grumlig. Det är inte skolans samhälleliga uppgift att ge individuell coachning till alla elever, en sådan skola skulle se helt annorlunda ut.

Bristen på forskning kring resultaten av entreprenöriell pedagogik gör att verksamheten måste få tid på sig att finna sina former samtidigt som den hela tiden måste utvärderas noga. Utbildning av lärare i arbetssättet och betydelsen av entreprenörskap måste också förbättras. I dag erbjuder Stockholms stad seminarier och kurser på temat och har bildat en referensgrupp för rektorer samt ett nätverk för lärare.

– Ju mer erfarenhet som ackumuleras, desto tydligare kommer det att bli vad entreprenörskap i skolan går ut på och hur det påverkar skolans arbetssätt och resultat. Formerna kommer att sätta sig över tid.

Men Thomas Persson menar att det redan nu finns några villkor som måste vara uppfyllda.

– Grundstenarna för att satsningen på entreprenörskap i undervisningen ska lyckas är en större öppenhet mellan skolan och näringslivet eller samhället i stort och att det finns ett utrymme lokalt för att hitta formerna för samarbetet. Det kräver att alla inblandade avsätter både tid och resurser, säger Thomas Persson. ■

EVA LEFFLER

LEKTOR VID UMEÅ UNIVERSITET

– Målet att ta tillvara kreativiteten är inte något nytt, men för att lyckas med det måste skolan ändra sitt arbetssätt. Själva undervisningen måste bli mer kreativ och entreprenöriell, säger forskaren Eva Leffler som länge studerat skolans arbete med entreprenörskap.

”SKOLAN MÅSTE ÄNDRA ARBETSSÄTT”

TEXT: JOHAN SCHMIDT
FOTO: ANNAKARIN DRUGGE

Enligt regeringens nationella strategi ska entreprenörskap löpa som en röd tråd genom hela skolsystemet. Syftet är att förbereda och uppmuntra elever att starta och driva egna verksamheter. ”Eget företagande måste bli ett lika naturligt val som anställning”, slår regeringen fast i strategin.

Samverkan mellan skola och näringsliv måste förändras och fördjupas för att målen i strategin ska uppnås och eleverna kunna förberedas för morgondagens arbetsliv. Men även skolans interna arbete måste anpassas till nya krav och det handlar både om bättre kunskaper om företagandets villkor och om ökat fokus på entreprenöriellt lärande, som lyfts fram som en pedagogik för att stärka företagsamhet.

Entreprenöriellt lärande är inte bara svårt att uttala utan också svårt att förklara. Begreppet har inte någon entydig definition utan behöver fortfarande fyllas med innehåll.

– Att jobba med entreprenörskap går ut på att stimulera eleverna att bli kreativa och ansvarstagande, men detta finns redan med i läroplanen. Det är snarare fokus och syftet som är det nya, säger Eva Leffler.

Hon sammanfattar begreppet som ett förhållnings-sätt till lärande som syftar till att utveckla de förmågor som kännetecknar entreprenörer: utveckling av idéer, ansvarskänsla, motivation, självkänedom, initiativförmåga, kreativitet och nyfikenhet.

Eva Leffler är lektor på Forskningscentrum för företagsamt lärande och entreprenöriell pedagogik vid Umeå universitet. Hennes doktorsavhandling handlade om hur begreppet entreprenörskap används i skolan och hon har också varit med och skrivit den kun-

skapsöversikt som Skolverket publicerade tidigare i år: ”Skapa och våga – om entreprenörskap i skolan”.

Internationaliseringen av ekonomin och den snabba teknikutvecklingen leder till ett samhälle präglad av ständiga förändringar och ökad omsättning på alla typer av verksamheter. Många stora företag flyttar sin produktion till låglöneländer och arbetslösheten, främst bland ungdomar, växer.

I debatten har skolan fått mycket kritik för att inte anpassa sig för att möta dessa nya krav, och utbildningssektorn beskrivs som föråldrad och i behov av att förnya både form och innehåll. Det är denna kontext som fått politiker att lyfta fram vikten av entreprenörskap.

För att integrera entreprenörskap i undervisningen har både den svenska regeringen och EU skapat speciella fonder för att främja skolans samarbete med näringslivet. Men det har inte gjorts några ordentliga utvärderingar av huruvida satsningarna lett till fler företag eller en mer entreprenöriell miljö i skolan. Avsaknaden av longitudinell forskning kring resultaten av dessa initiativ ser Eva Leffler som en av de stora svagheter i den nationella strategin.

Då fokuseringen på entreprenörskap till stor del varit motiverad av samhällsekonomiska argument, har satsningen redan från start varit politiskt kontroversiell. Kritiker varnar för att skolan tvingas anpassa sig till ekonomiskt styrda villkor som leder bort från den huvudsakliga uppgiften att förmedla kunskap. Många kopplar också samman entreprenörskap med en kortsiktig jakt på strikt ekonomiska framsteg.

– Där jag växte upp i en liten ort i Norrland fanns det en begravningsentreprenör och en byggnads-

entreprenör. Ordet entreprenör var ett skällsord, det var någon som skulle sko sig på andra, säger Eva Leffler.

Begreppet var säkert redan från start mindre kontroversiellt i Gnosjö eller andra regioner präglade av småföretag och i takt med att det har spridits har laddningen klingat av även om den fortfarande delvis finns kvar. Eva Leffler menar att det främst är oklarheten kring innebörden och innehållet som skapar konflikt. I de regioner där man arbetat med att integrera entreprenörskap i undervisningen har motståndet minskat.

– Läroplanen har sedan länge som mål att eleverna ska bli ”anställningsbara”. Det nya är att skolan även ska förbereda elever på att kunna skapa sina egna anställningar.

Allteftersom begreppet spridits och många olika projekt genomförts har definitionen breddats och omfattar inte längre en strikt koppling till att starta företag. I dag anses det handla om att uppmuntra och stimulera eleverna att själva utveckla sina idéer. Att starta och driva sociala och kulturella verksamheter är lika mycket entreprenöriellt som att driva ett företag.

– Målet att ta tillvara kreativiteten är inte något nytt, men för att lyckas med det måste skolan ändra sitt arbetssätt. Själva undervisningen måste bli mer kreativ och entreprenöriell, säger Eva Leffler.

Hon menar att den traditionella katederundervisningen där läraren alltid har facit uppmuntrar till passivitet snarare än kreativitet och deltagande. I stället vill hon se att skolan börjar se eleverna som medar-

tare och lärarna som coacher där en klass tillsammans löser problem och lär av varandra. Det handlar både om att utmana rådande undervisning och att stärka och lyfta fram de inslag som redan nu kan betraktas som entreprenöriella i undervisningen.

Att genomföra denna förändring av skolans arbetssätt är en långsam process och måste börja redan på lärarutbildningen. Men medan politiker ger direktiv om att göra entreprenörskap till en röd tråd i skolarbetet, finns ämnet inte med i den nya lärarutbildningen.

– Jag var förvånad när jag såg det. Att begreppet inte är med i lärarutbildningen gör ju att hela idén haltar, säger Eva Leffler.

Att politikerna missat denna del är inte det enda som gör att Eva Leffler tycker direktiven ovanifrån ibland är motsägelsefulla. Hon menar att de ökade kraven på tydligt mätbara resultat och nationella prov som rättesnören krockar med visionen om en mer kreativ undervisning som tar tillvara elevernas egna intressen och motivation.

Kreativitet, deltagande och andra komponenter i det som nu kallas entreprenörskap har stått i läroplanen sedan länge och det tycks finnas en fundamental paradox i synen på hur dessa värden ska integreras i undervisningen. Många vill ha färdiga modeller och tydliga övningar i kreativitet och entreprenörskap som man enkelt kan mäta och betygssätta.

– Men det finns inga snabba genvägar för att göra undervisningen mer entreprenöriell. När man efterfrågar färdiga koncept låter det för mig som om man missat poängen och är ute efter en ny frälsare som ska lösa alla skolans problem, säger Eva Leffler. ■

ANDERS WALL

FINANSMAN OCH ENTREPRENÖR

Anders Wall håller med: visst finns det säkert samhällsekonomiska aspekter som gör det angeläget att jobba med entreprenörskap. Men han nickar otåligt och avbryter snart resonemanget.

– Kärnan i entreprenörskap handlar om lust och glädje. Lusten att skapa och glädjen att tillsammans med andra utveckla och se idéer växa. Vi måste börja i glädjen, inte i plikten, säger han.

LUSTEN FRAMFÖR ALLT!

TEXT: JOHAN SCHMIDT
FOTO: ULRICA ZWENGER

Det avbrutna resonemanget handlade om nyttan av att satsa på entreprenörskapsutbildningar och huruvida samhället kan räkna hem dessa investeringar. Om hur politiker ska hitta en struktur som fostrar ett näringsliv som överlever och utvecklas mitt i de enorma och snabba förändringar som sker i omvärlden. Och om hur skolans roll i denna process ser ut.

– Entreprenörskap handlar om kreativitet och är inte bara kopplat till företagande. Konstnärer och uppfinnare är också entreprenörer och lusten att skapa finns hos alla.

Anders Wall anser att skolans främsta uppgift är att genom en stimulerande miljö ge utrymme för och ta tillvara kreativiteten. Det viktiga är att se elevens intresse utan att tänka på vart det kan leda. Det är genom att uppmuntra lusten för ett visst ämne eller tema som skolan kan öppna dörrarna till många andra vägar.

Anders Wall växte upp i ett hem utan studievana och det var tack vare stödet från byns lärare och präst som han fick chansen att läsa vidare.

– Av egen erfarenhet vet jag hur viktigt det är med motiverade och uppmuntrande lärare, och därför måste vi höja yrkets status både genom bättre betalt och genom andra insatser, bland annat utbildning. Att sätta entreprenörskap på skolschemat har varit mitt mål mycket länge, men inte bara för eleverna utan också för blivande lärare.

Bondsonen Anders Wall, i dag 79 år, var en av de första som fick låna ut sin nuna och ge spekulations-

ekonomin ett ansikte. När hans bolag Beijerinvest köpte järnbruket Hälleforsnäs och snart lade ned stora delar av verksamheten och sparkade folk på den lilla bruksorten, spred medierna bilden av Wall som en kallhamrad kapitalist.

En nidbild enligt honom själv, men en bild som fortfarande lever kvar. Luttrad av att bära denna stämpel inledde han sitt Sommarprogram i radion förra året med orden: ”Anders Wall, den gamle kapitalisten, lever han än?”

Numera ser han det som en del i spelet kring den politiska skuldfördelningen vid ekonomiska kriser men tycker samtidigt att det är beklagligt att många uppfattar affärsverksamhet som något torrt och andefattigt som bara är inriktat på ekonomisk avkastning.

Anders Wall återkommer till att företagande är ett uttryck för kreativitet och att det där finns en likhet med konsten. Grundbulten i de båda verksamheterna är lusten att skapa.

– Det finns en förlegad nidbild kvar av entreprenörer som hjärtlösa klippare. Men nya företag som bygger ekonomiskt välstånd skapas inte av girighet utan av utbildning, nyfikenhet, lust och hårt arbete.

För att ändra på bilden var han tidigt med och stöttade organisationen Ung företagsamhet som jobbar med att knyta samman näringsliv och skola genom att stötta elever att driva egna företag. Han har länge propagerat för att entreprenörskap ska vara ett ämne på schemat och att skolan i stort måste skaffa sig bättre kunskap och förståelse för näringslivets villkor. Både

på det övergripande planet vad gäller företagens roll i samhälls ekonomin och det mer personliga som handlar om drivkrafter för att starta bolag.

Att alla i dag talar om entreprenörskap ser han till viss del som politisk opportunism och han efterlyser fler konkreta åtgärder för att underlätta för företag. Där ser han skolans roll som mycket viktig i att skapa förståelse för företagande genom ett bättre samarbete och utbyte med småföretag i skolans närhet. Men han vill också se fler besök hos konstnärer, musiker och i andra kreativa miljöer.

– Politikerna kan tala om att samhället måste göra detta för att hänga med i en globaliserad värld, men för skolan är det viktiga att förmedla lusten och glädjen till eleverna, att få dem att se möjligheterna och inte bara problemen.

Efter att ha inlett sin egen bana som entreprenör genom att vid tolv års ålder sälja kaniner på torget i Uppsala på morgonen innan han gick till skolan blev han 1964 den yngste vd:n i ett börsnoterat bolag och är i dag den äldste styrelseordföranden i ett börsföretag. På 1980-talet gick hans bolag Beijerinvest samman med flaggskeppet i vårt lands industri och samhällsbygge, Volvo, och Anders Wall blev styrelseordförande, kanske den finaste posten i dåtidens näringsliv. Men fusionen fungerande inte och snart lämnade han bolaget.

Efter den havererade Volvoaffären där han utpekades som förlorare tog han nya tag med andra bolag. Men snart kom den djupa finanskrisen i början av

1990-talet som nästan ruinerade den tidigare så hylade men nu uträknade affärsmannen.

– Volvoaffären och 90-talskrisen lärde mig två saker: det är nyttigt med bakslag, och revansch är en mycket bra motivation för entreprenörer.

Just lusten till revansch har varit en av Anders Walls starkaste drivkrafter. När han var 17 år drabbades hans familj av ett dråpslag. Arrendet på den lilla gården de drevit i över 20 år sades plötsligt upp. På auktionen där lösöret såldes stod Anders och höll sin pappa i handen och såg på när de elva korna och två hästarna såldes till högstbjudande.

– Pappa grät men jag knöt näven i fickan och tänkte: djävlar, en dag ska jag visa dem!

Hans pappa återhämtade sig aldrig och dog strax därefter. Jakten på hämnd och upprättelse har Anders Wall sedan dess burit med sig och vid varje motgång har gnistan tänts igen. Han håller med om det kanske inte går att bygga en entreprenöriell pedagogik på personliga bakslag, men han menar att alla måste få misslyckas. Den som vill fostra och stimulera entreprenörskap måste skapa en miljö där ungdomar vågar satsa men där det också är tillåtet att misslyckas och där det finns möjlighet att lära sig av erfarenheten.

– I en företagsam och kreativ kultur är misslyckandet en lärorik process som stärker kärnan i goda idéer, säger Anders Wall. ■

PILOTPROJEKTET E-PROFILEN
ÄPPELVIKSSKOLAN OCH ASKEBYSKOLAN

E-profilen kallas det. Pilotprojektet där eleverna i två sexor på Äppelviksskolan i Bromma och Askebyskolan i Rinkeby samarbetar för att genomföra olika företagsuppdrag.

– Det här projektet lovar så gott på alla sätt, det visar elevernas glädje och möten på. Deras motivation är drivkraften till allt, säger Anna Örnberg, lärare i de bägge sexorna.

PROJEKTET SOM HAR ALLT

TEXT: MONIKA SIDÉN
FOTO: LARS NYMAN

Anna Örnberg och Geronimo Unia, projektledare för Rinkebyakademien, driver projektet tillsammans med flera andra passionerade lärare.

När Axel Englund i klass 6G på Äppelviksskolan beskriver begreppet entreprenörskap säger han:

– Det handlar om att vara kreativ, att samarbeta och att lyssna mycket på andra.

Tillsammans med klasskamraten Johanna Nisell samt Hasan Jbara och Irma Fazlic från Askebyskolan deltog han nyligen i en kickoff för Venture Cup, där man tävlar om bästa affärsidé. Etablerade entreprenörer talade på temat ”Satsa högt – nå din dröm” och eleverna återkopplade sedan vad de hört och sett till sina klasskamrater.

– Våra elever ställer upp på samma villkor som de andra, de kommer med en affärsidé och får feedback på den, berättar Anna Örnberg.

Det är en del i hur skolorna tillsammans arbetar för att utveckla eleverna i att vara entreprenöriella och samtidigt lära känna varandra och nätverka.

– Vårt mål är att vidga elevernas perspektiv, deras drivkrafter och förmåga att se möjligheter, säger Anna Örnberg.

Inför starten gjorde bägge klasserna en utvärdering av vad de kunde om entreprenörskap.

– Det är jätteviktigt att vi också utvärderar efteråt vad projektet har gett eleverna. Det här är ett sätt att arbeta som är bra för hela samhället, säger Geronimo Unia.

Under ett pilotår kommer de två klasserna att lösa elva uppgifter åt lika många företag och organisationer. Eleverna är indelade i fyrgrupper bestående av en tjej och en kille från varje klass, och varje grupp är ett konsultföretag med en extern uppdragsgivare.

Uppgifterna varierar. Folkoperan vill till exempel ha hjälp med att få veta hur de lockar ung publik att lyssna på opera. Swedbank vill veta hur banken kommer att besökas i framtiden, fysiskt eller interaktivt. McDonald's vill veta hur de uppfattas som arbetsplats och hur deras meny kommer att se ut i framtiden.

– Det är ingen lek för företagen. Eleverna bidrar verkligen till deras utveckling. Det här är uppdrag de annars betalar konsultföretag för, säger Geronimo Unia.

Till sin hjälp har eleverna också företag inom föreningen Ung företagsamhet, Handelshögskolan och Fena (Föreningen för entreprenörskap och nyföretagaranda). När de löst uppgifterna betalar företagen och organisationerna en gemensam klassresa till Kneippbyn på Gotland i vår.

– På det här sättet kopplar vi skolan till verkligheten. Vi bidrar till att eleverna kommer ut i andra miljöer och till nya möten med en tydlig uppgift, säger Geronimo Unia.

Målet är att utveckla entreprenörskap men också att främja mångfald.

– Vi bygger vidare på elevernas kreativitet och fördomsfrihet. Genom att de tillsammans löser pro-

blemet utvecklar de också den sociala och kulturella kompetensen, säger Anna Örnberg.

Initiativet till projektet kommer från henne och Geronimo Unia själva, men även de andra lärarna är med på tåget liksom skollädaarna.

– Skolan är ganska trögrörlig och det saknas ofta pengar till nätverkande. På detta sätt hoppas vi kunna skapa en form för hur alla våra klasser kan arbeta i framtiden. Det kan nog locka fler lärare, säger Anna Örnberg.

De sex lärare som deltar i projektet håller nu på att utbilda sig genom Skolverkets kurs ”Entreprenörskap i skolan” och bakar in förhållningssättet i alla ämnen.

– Lärare är det absolut viktigaste yrket. Därför är det viktigt att lyfta rollen. Inte för att skapa företag utan för att skapa företagsamma skolor och elever, säger Geronimo Unia som berättar att lärarna formligen sprutar idéer.

– Många av inslagen i projektet går dessutom i linje med läroplanen, till exempel när det gäller samarbete och presentationsteknik, säger Anna Örnberg.

Möten är ett ord som ofta återkommer under vårt samtal.

– Värdeskapande och neutrala möten utanför skolan är receptet för att eleverna ska ingå i ett sammanhang på lika villkor, samtidigt som vi skapar en arena för både företag, skolan och eleverna där allas sociala kompetens ökar, säger Geronimo Unia.

Engagemanget är påtagligt när de berättar om elevernas lust och intresse för uppgifterna. De båda poängterar att arbetet i sig är det bästa integrationsverktyget:

– Jag ser det på eleverna. De längtar verkligen efter att få träffa varandra och hittar direkt likheterna att bygga vidare på. Inte som vi vuxna som ofta fokuserar olikheterna att övervinna när man kommer från olika miljöer. Hade jag haft den här möjligheten när jag gick i skolan hade mitt liv sett annorlunda ut, menar Geronimo Unia.

Även elevernas föräldrar är väldigt positiva till projektet och ser fram emot att mötas de också.

– Många av föräldrarna är entreprenörer fast på olika sätt. En del av eleverna hjälper redan till i familjeföretaget. Nu kan de även bidra med idéer och intellektuellt arbete, säger Geronimo Unia.

Projektet är tänkt att fortsätta i fyra år och ser lite olika ut på de båda skolorna. I Rinkebyskolan (årskurs 7–9), dit många av Askebyskolans elever fortsätter, är målet att det ska finnas en entreprenörskapsprofil för eleverna att välja.

– Det här projektet hade aldrig fungerat om inte lärarna varit så motiverade och släppt in entreprenörskap i klassrummet. De är fantastiska! Arbetet utvecklar både elever och lärare men också föräldrarna och inte minst företagen, säger Geronimo Unia. ■

MIA BRUNELL LIVFORS
VD OCH KONCERNCHEF FÖR KINNEVIK

– Entreprenör är den som utmanar systemet och vill testa egna idéer. Tyvärr tycker jag inte att dagens skola ger tillräckligt utrymme för sådana personer. De passar inte in i de fyrkantiga mallar som ibland gäller i skolan.

”UTMANA, LEK, TESTA IDÉER!”

TEXT: JOHAN SCHMIDT
FOTO: JOHAN OLSSON

Mia Brunell Livfors är vd för investmentbolaget Kinnevik, ägare till bland annat Tele 2, Metro och MTG (Modern Times Group). Koncernen omsätter miljarder och finns över hela världen men strävar efter att behålla en känsla av nyskapande och entreprenörskap i sin verksamhet.

Arvet efter Jan Stenbeck, som under 1980- och 90-talet bytte företagets inriktning från klassiska basnäringar som skog och stål till då nya områden som medier och mobiltelefoni, präglar koncernens filosofi. Stenbeck var en entreprenör i nya branscher och såg affärsmöjligheter i den snabba teknikutvecklingen. Han skapade bland annat gratistidningen Metro och var drivande i expansionen och förändringen av teve- och telefonimarknaden.

– Vi måste bibehålla en entreprenöriell anda inom bolaget trots att vi är en stor koncern. Det gör vi genom att ha ett tillåtande klimat och genom att söka efter engagerade personer som vill skapa något nytt, säger Mia Brunell Livfors.

Det tillåtande klimatet handlar bland annat om att människor måste få misslyckas när de testar nya idéer och att de får stöd under processen för att lära sig av misstagen. Just denna attityd och syn på eleverna borde finnas starkare inom skolan, menar Mia Brunell Livfors. Att eleverna får lära sig att det alltid finns ett facit, ett rätt svar och ett rätt sätt att göra eller se på en sak hämmar kreativitet och nytänkande.

– Förändringstakten i samhället kommer bara att öka och vi måste utbilda folk för att leva i ständig förändring. Då kanske skolans huvuduppgift är att lära ut metoder och verktyg. En bra kunskapsbas i kärnämnen är oerhört viktig, men det är viktigt att lära sig att använda kunskaperna också.

Mia Brunell Livfors vill se ett mer systematiskt fokus på entreprenörskap och kreativitet i skolan och det redan från start i de tidiga skolåren. Hon ser skolledningens engagemang som avgörande för att skapa rätt klimat och lyfter fram vikten av att ge mer utrymme åt den enskilde läraren att testa sina egna idéer och metoder.

– En engagerad lärare skapar intresse genom att uppmuntra nyfikenhet och eget tänkande, och jag tror det är själva intresset och lusten som är det viktigaste att stimulera i skolan.

Lusten att skapa kan uppmuntras genom att man ger utrymme för lek, och skolan borde hitta sätt att göra undervisningen just mer lekfull. Inom Kinnevik odlas kopplingen mellan lek, kreativitet och entreprenörskap bland annat genom organisationen Playing for change. Den ger stöd till sociala entreprenörer som arbetar med lek i olika former. Filosofin bakom projektet är att leken utvecklar självständiga, kreativa och innovativa medborgare och framtidens entreprenörer.

– Vi fick en enorm respons när vi började leta efter projekt att stödja och det var svårt att gallra bland för-

slagen. Intresset visar på att det finns en stor vilja att bidra till samhället genom att förverkliga sina idéer.

Ett av projekten syftar till att uppmuntra unga tjejer att ta plats i mansdominerade områden som exempelvis skateboardkulturen. Kinnevik motiverar stödet till socialt entreprenörskap med att ”affärsmässiga metoder är användbara för att nå sociala mål. Affärsmässighet och samhällsnytta går hand i hand.”

Mia Brunell Livfors lyfter fram satsningen som ett exempel på hur näringslivet jobbar med samhället utanför sina bolag och tror att det går att förbättra samarbetet med skolan genom att utveckla liknande metoder. Men hon ser en risk i att skolpolitiker vill ha en modell för hur samarbetet ska se ut och hur man fostrar entreprenörer. Näringslivet har ingen kravlista på hur skolan ska jobba med dessa frågor utan det är skolan själv som måste hitta vägen fram. Kopplingen till näringslivet kan aldrig bli mer än ett komplement och stöd.

– Traditionella former av samarbete som till exempel prao är nyttiga och kan säkert förbättras, men det viktigaste är att skolan tar ansvar för att utveckla sina egna former för att stimulera kreativitet och nyskapande.

Mia Brunell Livfors menar att skolan ofta sitter fast i ett traditionellt katedertänkande. Hon vill se mer av grupparbeten och undervisning i projektform och att eleverna får större möjligheter att dra slutsat-

ser genom att testa egna idéer. Det är inte genom en individuell prestation som att på ett prov upprepa vad läraren sagt, utan genom att jobba tillsammans i konkreta uppdrag med andra som man skapar något nytt. Med tanke på den snabba förändringen av ekonomin måste skolan bort från idén att utbilda människor till ett visst yrke eller att ge dem en viss kunskap.

– På en skolavslutning för ett av mina barn sa rektorn att 80 procent av eleverna i framtiden skulle jobba med företag och i branscher som inte finns i dag. Det vi jobbar med i Kinnevik, bland annat mobiltelefoni, reklamteve och onlinetjänster, fanns inte när jag gick i skolan och tanken slog mig: kan skolan egentligen klara av att utbilda till verksamheter som inte finns?

I detta perspektiv menar Mia Brunell Livfors att det viktiga för skolan är att ge eleverna verktyg för att söka information, hitta lösningar och kunna orientera sig i förändringen. Och se möjligheterna i nya problem.

– Om dagens elever ska klara nästa generations förändringar med ökad globalisering och internationell konkurrens måste vi kanske bli mer uppfinningsrika i Sverige. ■

BENGT JOHANNISSON
PROFESSOR VID LINNÉUNIVERSITETET

– Regeringens ambition att arbetet med entreprenörskap ska löpa som en röd tråd genom utbildningssystemet är mycket bra. Tyvärr faller idén då ämnet inte finns med i den nya lärarutbildningen. Den röda tråden är bruten vid start.

”ENTREPRENÖRSKAP ÄR EN PROTEST”

TEXT: JOHAN SCHMIDT
FOTO: FILIP SJÖFORS

Professor Bengt Johannisson vid Linnéuniversitetet är en nestor på området entreprenörskap och har under sina många år av forskning i ämnet sett en positiv utveckling både i skolvärlden och bland politiker. Förändringen beror främst på det externa trycket i form av ökad förändringstakt i samhället och ekonomin, men Bengt Johannisson ser också en ökad förståelse för att skolan kan lära sig av entreprenörskapets pedagogiska sidor.

Men han upplever fortfarande fundamentala brister i hur idéerna om att skapa en mer kreativ skola som ger utrymme för entreprenörskap ska förverkligas. Att ämnet inte finns med i den nya lärarutbildningen är en sådan faktor som rumphugger regeringens ambition om den röda tråden. Men också skolans stuprörsorganisering och hierarkiska struktur motverkar de grundläggande principerna för entreprenörskapets dynamik.

– Entreprenörskap är i grunden en protest och en vilja att förändra genom kreativa processer i grupp. Grunden för detta är att bryta och jobba över gränser, vilket kräver en kreativ och ständigt omprövande

organisering inom och över skolans gränser. Skolan måste anamma detta sätt att arbeta, säger Bengt Johannisson.

Att regeringens ambition bygger på att skapa en röd tråd snarare än att göra entreprenörskap till ett enskilt ämne ser han som mycket positivt. Då själva essensen i alla nyskapande processer är just gränsöverskridande måste också utbildningen ske över ämnesgränser.

Men det finns fortfarande för få idéer om hur lärare konkret ska arbeta med ämnet. Paradoxen är att kreativitet inte går att lära ut och att det därför inte går att hitta färdiga modeller för hur undervisningen i entreprenörskap ska se ut. Då det inte går att planera fram förnyelse bör skolans uppgift vara att skapa en miljö som uppmuntrar till experimentellt lärande.

– Förskolan har den mest avancerade entreprenöriella pedagogiken som bygger på att ta till vara barns naturliga kreativitet, lust att skapa och att pröva på. Sedan avtar skolans förmåga att möta denna kraft successivt och på gymnasiet är det nog tyvärr ofta så att man utbildar bort det entreprenöriella förhållningssättet.

För Bengt Johannisson är skolans primära uppgift inte att lära ut entreprenörskap utan att bevara barnets ursprungliga förmåga och intresse. Att arbeta mer i projektform och över ämnesgränser baserat på elevernas egna intressen och idéer är ett sätt att bevara och uppmuntra denna egenskap. Detta sätt att arbeta krockar dock med politikernas strävan efter ökad mätbarhet och standardisering; ytterligare en illustration av att ambitionen om den röda tråden inte är helt genomtänkt.

– Det ökade kravet på mätbarhet i alla ämnen är en del av politikens behov av förenkling. Men det går inte att kontrollera nyskapande och innovation i teoretiska modeller, sådant sker bara i praktiskt experimenterande.

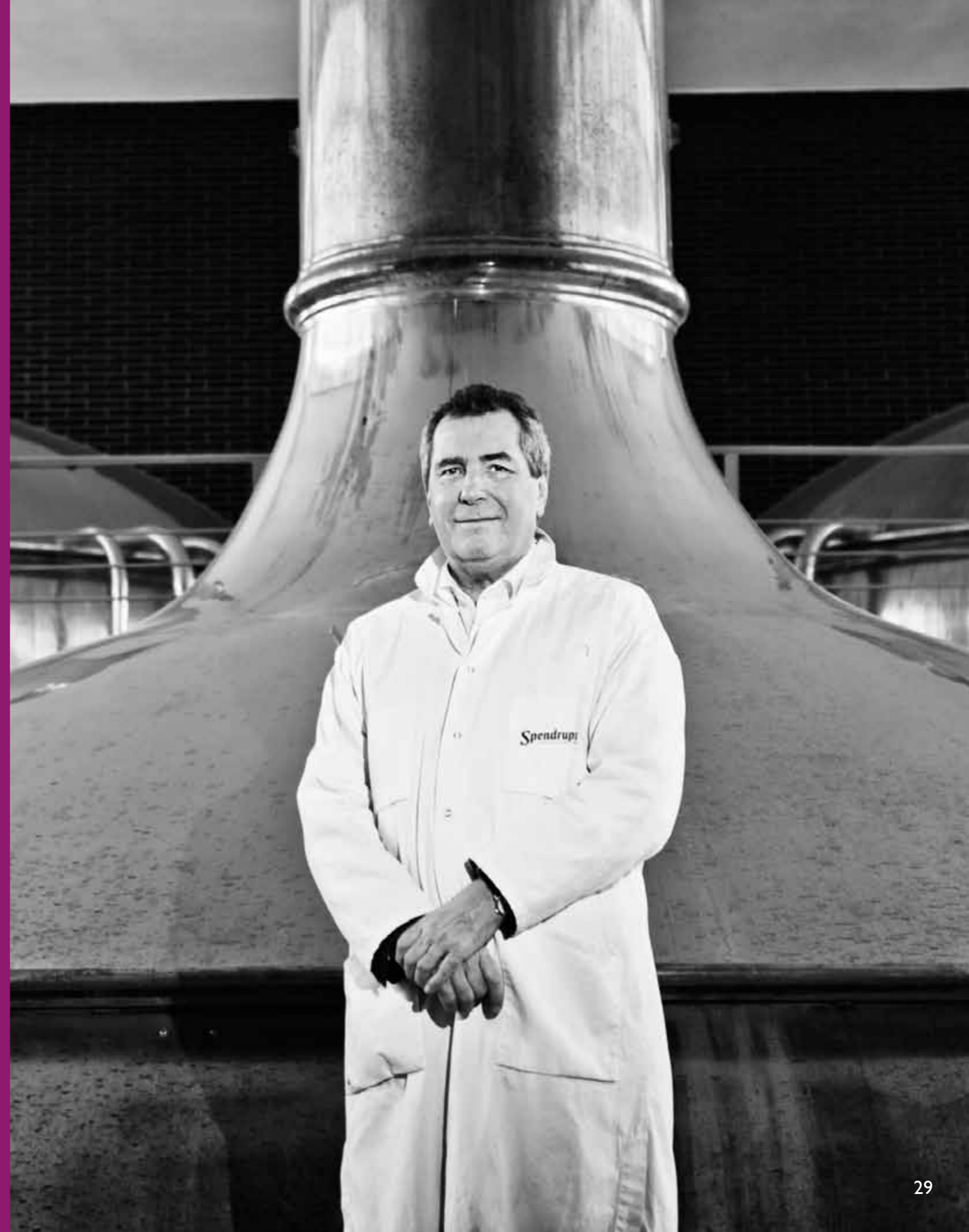
Skolan måste också bryta igenom sina egna väggar och arbeta mer med samhället runt omkring. Särskilt viktigt tycker Bengt Johannisson att detta är under högstadiet och gymnasiet då det borde gå att lägga pubertetens protest och vilja till uppror mot det etablerade till grund för nyskapande.

– Ungdomar har i dag oftast bättre koll på sociala medier och nya tekniker än vad vuxna har och detta måste skolan ta hänsyn till och utnyttja.

Samarbetet med näringslivet måste också bli bättre och där ser Bengt Johannisson en stor fördel för en region som Stockholm som har störst andel nyföretagande och högst koncentration av nya företag inom det som kallas kreativa näringar. Entreprenörskap kopplas ofta ihop med Gnosjöanda, men på mindre orter kan skola och samhälle bli för beroende av en dominerande verksamhet som riskerar att leda kreativiteten in i återvändsgränder, menar Bengt Johannisson.

– I Stockholm finns alla förutsättningar att skapa ett dynamiskt samarbete mellan skola och näringsliv om man förstår att syftet är att utveckla genuint nya verksamheter som ingen i dag vet vilka de är. ■

JENS SPENDRUP
VD FÖR SPENDRUPS

–Vi är mitt i en stor omvandling av näringslivet och ska vi hänga med måste vi bli bättre på att skapa förutsättningar för fler företag. Det handlar om ekonomiska styrmedel men också om att ändra attityder och där har skolan en enormt viktig roll.

”LÅT ER STYRAS AV OMVÄRLDEN!”

TEXT: JOHAN SCHMIDT
FOTO: MARC FEMENIA

Jens Spendrup har varit med och utvecklat det lilla familjeföretaget med lokal försäljning i Dalarna till ett av de största bryggerierna i landet. Under många år slogs företaget för sin överlevnad mot den då statligt ägda jätten Pripps. Genom att vara smartare och komma med nya idéer lyckades Spendrups inte bara överleva utan också växa.

– Även i ett gammalt och stabilt företag måste vi fortsätta att vara entreprenörer och inte slå oss till ro. Detta gäller för hela Sverige, vi kan inte vila på gamla framgångar och jag tror att skolan måste vara ledande i att fostra dagens och kommande generationer att förstå nödvändigheten av att utveckla nya företag och verksamheter.

På Spendrups bryggeri i Vårby produceras öl i enorma koppartankar och när Jens Spendrup visar runt ligger den söta doften av malt tung över fabriksområdet. I de stora faten blandas 35 000 liter vatten med rostat korn. Blandningen värms upp under åtta timmar och i nästa steg tillsätts humle och jäst.

Öltillverkning bygger i princip på samma recept som de tyska bryggarna kom överens om på 1500-talet och näringen är traditionstyngd. Spendrups värnar om traditionerna och den långa familjehistorien men måste samtidigt hela tiden vara på tårna och hänga med i utvecklingen. Ölkonsumtionen är förvisso rätt stabil oberoende av goda eller dåliga tider, men folks preferenser kan skifta snabbt.

– För att förstå vad vi ska göra i morgon måste vi hela tiden vara ute i samhället och lyssna på folk. Jag tror att även skolan behöver bli bättre på att låta sin verksamhet styras av förändringar i omvärlden.

Jens Spendrup anser att skolan, jämte familjen, har en avgörande roll för ungdomarnas världsbild. Han menar att skolan måste gå i takt med tiden och samhällsomvandlingen.

– Förr fanns bara en skapelseberättelse i skolan om Sveriges väg från fattigt bondesamhälle till rikt industriland: det berodde på malmen, skogen, älvarna och kloka politiker. Entreprenörernas betydelse fanns knappt med. Det blir en obegriplig berättelse eftersom malmen och skogen inte förädlar sig själva, och det är inte politiska beslut som skapar företag. Skolan måste erbjuda en uppdaterad skapelseberättelse.

Förutom att vara vd på familjebryggeriet är Jens Spendrup också ordförande i organisationen Företagarna som arbetar för bättre villkor för företag i allmänhet och små och medelstora företag i synnerhet. Företagarna arbetar främst med att försöka påverka politiker i frågor som skatter och finansiering och andra villkor som sätter de ekonomiska ramarna för företag.

Men Jens Spendrup anser att samhällets attityd är minst lika viktig som de konkreta villkoren för att skapa ett bättre företagsklimat.

– Vi har länge haft en bild av hur Sverige blev rikt och levte i tron att vi kan fortsätta på den vägen. Men

vi är mitt uppe i en enorm omvandling av näringslivet och ekonomin och både politikerna och skolan måste både spegla och vara en del av den förändringen.

Han ser ambitionen att föra in entreprenörskap på schemat som något mycket positivt men hoppas att det inte stannar i klassrummen utan att det främst blir ett utbyte med företag och med företagare och andra entreprenörer.

Entreprenörer finns inte bara i små och nystartade företag, menar Jens Spendrup. De finns även i stora företag, på myndigheter, i föreningar, idrottsklubbar och andra organisationer, och genom att skolan visar på dessa exempel går det att skapa en tilltro och tillit till egna idéer.

Han tror att det kommer att bli svårare och svårare för skolan att förmedla kunskaper som varar över tid. Därför måste undervisningen bli mer vägledande och inriktad på att skapa förutsättningar för ungdomar att själva hitta och förstå relevant information. Människor måste i högre grad kunna anpassa sig till snabba förändringar.

– För att klara av detta måste vi samarbeta bättre och där tror jag att näringslivet kan bidra mer genom att vara öppnare gentemot skolan.

Jens Spendrup beskriver hur de arbetar med skolor både i Grängesberg och i Vårby men med väldigt olika utgångspunkter. I den lilla bruksorten Grängesberg är företaget en del av den lokala historien och

det finns ett naturligt utbyte mellan samhället i stort, skolan och företaget. Många personliga kontakter gör att samarbetet flyter på utan behov av speciella satsningar.

I Vårby ser det helt annorlunda ut med få naturliga kontaktytor mellan företaget och samhället runt omkring. I det mångkulturella området finns många familjer som länge stått utanför arbetsmarknaden. Spendrups arrangerar besök för att få ungdomar att komma i kontakt med arbetslivet och se hur en arbetsplats fungerar, något som deras föräldrar kanske aldrig kunnat visa dem.

– Vi som företag måste bli bättre på att engagera oss i samhället och vara mer öppna för samarbeten. Men det är skolan som måste hitta formerna för samarbetet. Vi ställer gärna upp men kan inte vara drivande i detta arbete.

För att skolan ska klara av detta tror Jens Spendrup att det krävs mer utbildning av lärarna i företagandes villkor och entreprenörskap.

– Det viktigaste skolan har att förmedla är attityden och att kunna inspirera eleverna till att våga satsa på egna idéer. Därför måste lärarna under sin utbildning få ta del av företags vardag och på så vis förstå entreprenörers drivkrafter. ■

PROJEKTET FÖRETAGET
HJULSTASKOLAN

Alla vinner på att släppa in samhället i skolan: elever, lärare och företag. Det menar studie- och yrkesvägledaren Haris Curic som också är projektledare för Företaget på Hjulstaskolan.

– Det här sättet att jobba ger eleverna en kick och motiverar dem att gå i skolan.

FÖRETAGET MOTIVERAR SKOLTRÖTTA

TEXT: MONIKA SIDÉN
FOTO: ULRICA ZWENGER

Projektet Företaget på Hjulstaskolan är en skolklass med ett antal normalbegåvade men skoltrötta elever i årskurserna 7–9 som inte presterar på den nivå de skulle kunna. De har anpassad studiegång och deltar dessutom i ett projekt tillsammans med företaget JM AB.

– Genom företagsprojektet lockar vi dem till skolan. Vi stöttar och motiverar ungdomarna till att gå klart skolan och ger dem redskap för framtiden, säger Haris Curic som var med och startade Företaget för fyra år sedan.

Genom åren har undervisningsformen utvecklats till en metod som stärker och inspirerar unga att ta vara på sina möjligheter och förverkliga sina idéer.

– Eleverna har gjort stora framsteg. Tidigare var de i skolan men gick inte på lektionerna. I stället hängde de i cafeterian eller uppehållsrummet, berättar Haris Curic.

Orsaken, menar han, var att många av dem kände sig utelämnade av både samhället och hemmet. I år är det åtta elever som hör till Företaget, andra år har det varit fler.

– Vi började med ett antal kriminella killar och alla var skeptiska, till och med eleverna själva. Men två av dem blev behöriga till gymnasiet och samtliga elever lämnade den kriminella banan, säger Haris

Curic som tycker att det är lika viktigt att uppnå samhällsnyttiga resultat som att skolmålen uppfylls.

Andra året gick 22 elever i Företaget. De byggde och utsmyckade då den trappa som leder till skolans entré. Alla elever förbättrade sina betyg och 15 av dem blev behöriga till gymnasiet. Dessutom fick skolan en snygg trappa.

Årets kull ska göra om entrén utvändigt och invändigt. Bilge Keskin och klasskamraten Nader Smirani tar sig tid att berätta om uppgiften strax före ett geografiprov.

– Tanken är att man ska känna sig välkommen, säger Bilge Keskin.

Under förra terminen arbetade de fram förslag på den framtida entrén. Som inspiration följde de med JM:s arkitekt och tittade på entréer i staden.

– Hon visade lyckade och mindre lyckade entréer. Jag gillar den till Stadsbiblioteket, säger Bilge Keskin.

Nader Smirani och de andra blev så pass inspirerade av Stadshuset att det förslag som vann skolomröstningen för entréns utsida innehöll pelare. Skolan valde även ett av Företagets förslag till entréns insida.

– Det kommer att bli speglar, soffor och citat på väggarna, berättar Nader Smirani.

Under processen har eleverna fått se hur arkitekten och projektledarna på JM arbetar. Nu börjar arbetet med att bygga själva entrén.

– Idén om att bygga om entrén kom från skolan och vi tyckte att det var ett lämpligt projekt. Samarbetet är intressant för oss, bland annat för att eleverna kan bli våra kunder i framtiden. Dessutom är det bra att ha kontakt med och stötta yngre människor, säger Gunnar Landing, projektutvecklare på JM AB.

Projektet ger eleverna möjlighet att träffa andra vuxna i arbetslivet och lära mer om olika yrken.

– Det går också att involvera det vi gör i skolarbetet. Eleverna har bland annat skrivit en text om projektet i svenskan. Matten passar utmärkt till inslagen då vi behöver mäta och räkna. Förra året gjordes schabloner i slöjden som sedan användes till utsmyckningarna i trappan, berättar Gunnar Landing.

Till sommaren ska den nya inbjudande entrén vara på plats och eleverna kommer i hög grad att vara involverade i bygget under våren.

– Tyvärr kan vi inte njuta av den färdiga entrén så länge eftersom vi slutar skolan i sommar, säger Bilge Keskin.

JM byter nu samarbetspartner i enlighet med sin policy där projekten varar i tre år.

– Därför håller vi på att hitta nya samarbetspartner, säger Haris Curic. Vi kommer naturligtvis att höra med eleverna vilken typ av företag de tycker är intressanta.

Några svårigheter med att hitta intresserade företag ser han inte.

– Företagen är mer än intresserade. Många gånger är det skolorna som är konservativa och inte vågar starta samarbeten, menar han.

Haris Curic är säker på sin sak. Det här sättet att jobba ger eleverna en kick och motiverar dem att gå i skolan. Som belöning får de åka på en resa efter att entrén är färdig. Men bara om de har missat färre än tio skollektioner under terminen.

– För företagen handlar det till viss del om goodwill. Men också om att de kan ha nytta av våra elever i framtiden. Företagen har förstått att här finns viktig språklig och kulturell kompetens att ta tillvara, säger han.

Hjulstaskolan har även andra samarbeten med företag och organisationer. Ett av projekten vänder sig till duktiga elever.

– Tanken är att utveckla samarbetena med näringslivet så att alla klasser har en koppling, säger Haris Curic. ■

ANNA CARRFORS BRÅKENHIELM
MEDIEENTREPRENÖR

– Jag hörde inte ett ord under hela min skolgång, från lågstadiet till universitetet, om entreprenörskap och att det fanns ett alternativ till anställning. Jag klarade det ändå men vi skulle bli så många fler egenföretagare om skolan var med och visade vägen.

”UTMANA DE DUKTIGA FLICKORNA”

TEXT: JOHAN SCHMIDT

Anna Carrfors Bråkenhielm talar ofta i olika sammanhang om entreprenörskap och konsten att starta och driva företag och brukar säga att det är konstigt att hon gör det hon gör med tanke på att det aldrig fanns med som en möjlighet under hennes skolgång och uppväxt. Hemma fick hon höra att en god utbildning skulle ge ett bra jobb och i skolan fick hon veta att det fanns ett antal yrken och sysselsättningar att välja mellan när man blev äldre. Att man kunde starta ett eget företag var aldrig ett alternativ.

– Nu däremot talas det om att starta eget överallt, vilket jag tycker är mycket bra. Jag hoppas att skolan hänger med i utvecklingen men att lärarna inte fastnar i företagandets ekonomiska och tekniska aspekter utan lyfter fram lusten och kreativiteten som det viktigaste i entreprenörskapet.

Anna Carrfors Bråkenhielm har gjort en snabb karriär i mediebranschen genom att vara med och skapa nya program och bolag. Hon startade på Strix television och det var där som hon på egen hand, trots kollegernas misstro, köpte rättigheterna till ”Expedition: Robinson” som skapade enorm uppmärksamhet och banade väg för en helt ny typ av serier som doku-

såpor och realityteve. Hon gick sedan vidare och startade ett eget produktionsbolag som hon häromåret sålde för 60 miljoner kronor. Pengarna har hon bland annat satsat på Passion for business, ett affärsmagasin riktat till kvinnor.

– Min drivkraft att skapa något eget och nytt har jag nog med mig hemifrån, både min mamma och mormor var driftiga personer men de verkade i en tid då det var ännu svårare för kvinnor att göra karriär och driva egna verksamheter.

Med tanke på hennes bakgrund och att det under skolgången aldrig talades om företagande kan man fråga sig om skolan verkligen har någon roll att spela för att vara med och lyfta fram fler entreprenörer. Men Anna Carrfors Bråkenhielm menar att skolan har en stor möjlighet att påverka människors syn på både företagande och egna idéer.

– En del entreprenörer är väldigt starka och egensinniga personer som kanske alltid går sin egen väg, men vi har alla idéer och kreativitet som går att utveckla. Det är klart att skolan kan lyfta fram förebilder och peka på alternativ samt stimulera elever att våga satsa.

Genom sin tidskrift och i andra forum arbetar Anna Carrfors Bråkenhielm för att få in fler kvinnor i näringslivet. Hon vill se fler satsningar på kvinnligt företagande och är för kvotering i bolagsstyrelser. Men hon tror inte att det finns någon skillnad mellan pojkar och flickor vad gäller kreativitet och förutsättningarna för att bli en entreprenör.

Däremot tycker hon att skolan måste vara uppmärksam på att inte befästa och förstärka indelningar i ”stökiga grabbar och duktiga flickor”.

Själv blir hon ofta kallad för bråkig för att hon inte alltid följer mallarna.

– För killar var det positivt att bli kallade bråkiga, det var ett tecken på initiativförmåga, medan flickorna förväntades sköta sig. Jag tror skolan för ofta premierar de duktiga flickornas pliktrogenhet i stället för att utmana dem i att söka egna vägar.

Att få fram fler småföretag är viktigt för samhälls-ekonomi och sysselsättningen, men Anna Carrfors Bråkenhielm menar att skolan främst bör tala om företagande som något kreativt och viktigt för den egna personen.

– Det är lusten att skapa och utveckla en verksamhet tillsammans med andra som är det grundläggande och avgörande. Att man kan tjäna pengar för egen del och bidra till samhället är inte det som primärt driver en entreprenör.

Hon pekar på att skolor besöker teatrar och konserter inte främst för att göra eleverna till skådespelare och musiker utan för att väcka tankar och känslor och menar att kontakt med företag och entreprenörer är lika viktigt för att ge inspiration och perspektiv.

Konkret förordar hon grupparbeten kring verkliga företag och företeelser som är en del av elevernas vardag och diskussioner om framgångsrika och misslyckade affärsidéer och varför en idé fungerar eller inte fungerar.

– Ta sajten Lunarstorm som exempel. Ett tag var den enormt populär men sedan tynade intresset. Varför det? Ungdomarna själva måste vara de bästa att svara på den frågan och genom liknande diskussioner kan man jobba både med andras och egna idéer. ■

HÅKAN EDMAN

GRUNDSKOLECHEF VID UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

MICHAEL TRESCHOW

FÖRETAGSLEDARE

– Ordet entreprenörskap leder ibland fel då folk tror att det bara handlar om att driva ett eget företag. Men i grunden handlar det om viljan att skapa, att utveckla något och det kan ta sig många former. Det viktiga för skolan är att uppmuntra ungdomars nyfikenhet, säger Michael Treschow, en nestor i svenskt näringsliv.

VILJAN ATT SKAPA

TEXT: JOHAN SCHMIDT
FOTO: ULRICA ZWENGER

Karriären inom den traditionella svenska industrin är lång. Michael Treschow har varit vd för Atlas Copco och Electrolux, ordförande för Ericsson, styrelseledamot i ABB och nu ordförande för livsmedelsföretaget Unilever. Han har också varit ordförande i företagorganisationen Svenskt Näringsliv och är sedan början av året styrelseordförande för Institutet för näringslivsforskning, som bland annat studerar frågor om entreprenörskap.

Engagemanget för företagande sitter djupt och övertygelsen om att samarbetet mellan skola och näringsliv ständigt måste utvecklas är stark.

– Jag hade en mycket tydlig problembild: hur ska vi se till att Sverige i framtiden lyckas utbilda kvalificerade ingenjörer till våra industriföretag som fortsatt är en stor del av svensk ekonomi? Där spelar ju skolan naturligtvis en nyckelroll.

När Michael Treschow för sju år sedan mötte Håkan Edman, då skolchef i Botkyrka kommun, fick han tillfälle att jobba konkret med att attackera problemet. Efter flera samtal inom ramen för ett nätverk för ömsesidigt utbyte mellan skola och näringsliv tog de ett gemensamt initiativ för att lotsa ungdomar in på den naturvetenskapliga banan.

Botkyrka kommun och Svenskt Näringsliv drog i gång ett projekt med syftet att skapa kontakter mellan språkkunniga och studiebegåvade elever och industriföretag.

– Det slog mig när vi pratade om företagets utmaningar i en globaliserad värld att ungdomarna i Botkyrka har en enorm utblick och kunskap om världen. Många talar tre, fyra språk och har kontakter i regioner där svenska företag traditionellt inte varit starka, säger Håkan Edman, numera grundskolechef i Stockholms stad.

Projektet gick ut på att inspirera eleverna till att lära sig mer om näringslivet, om teknik och företagande.

– Vi i näringslivet är dåliga på att skapa positiva bilder för ungdomar om hur det är att arbeta inom industrin. Förutom att eleverna i projektet lärde sig själva blev de ambassadörer och förebilder för andra ungdomar, säger Michael Treschow.

Projektet vände sig till elever i årskurs 8 och för medverkan krävdes att de skulle vara flytande i minst tre språk och ha goda betyg särskilt i teknik och naturämnen.

– Vi hade mycket diskussioner i Botkyrka om vilka olika typer av stöd eleverna behövde. Det här var ett sätt att vända på perspektivet. I stället för att leta stödformer såg vi på ungdomarna som en resurs med enorm kapacitet och stora möjligheter, säger Håkan Edman.

Förutom de konkreta kontakter projektet skapade mellan elever och företag, menar Edman och Treschow att det viktiga var att skapa en ökad förståelse mellan skola och näringsliv. Det finns förutfattade meningar på båda sidor och bristande insikt i och kunskap om varandras verklighet.

– Vi är bra på att tala med färdigutbildade civilingenjörer på universiteten, men inte med ungdomar på högstadiet. För mig var det en aha-upplevelse när vi inledde projektet att elever väljer bana så tidigt. De kanske inte bestämmer exakt yrke, men väl inriktning, och då faller ofta naturvetenskap och teknik bort och det har vi inte råd med. Vi måste ta till vara våra talanger, säger Michael Treschow.

Ett liknande initiativ har nu startats med skolor på Järvafältet för att öka kontakterna med områdets företag, och planer finns på att dra i gång även i Söderort. Håkan Edman menar att formerna för den

här typen av samarbeten måste bestämmas lokalt och att det viktiga är att skapa möten.

– De samarbeten som jag och Michael Treschow har varit med och startat är inte någon modell som passar överallt, men jag tror att varje lyckat samarbete måste börja med ett samtal mellan skolan och företagsvärlden. Det är i dessa möten som negativa schablonbilder av varandra försvinner och ersätts av kunskap.

De båda beskriver sitt samarbete som en form av entreprenörskap: de söker sig fram, provar idéer och försöker förbättra sig genom erfarenheter och misstag.

– Att vi måste bli bättre på att samarbeta vet vi. Men vi vet inte exakt hur det ska ske, vi har inte facit utan det är något som måste konstrueras på vägen, säger Håkan Edman.

På mindre orter finns ofta en större naturlig kontakt mellan skola och företag, medan det i en storstadsregion som Stockholm gäller att skapa kontakterna och hitta nya sätt att integrera verksamheterna. Men de båda är överens om att möjligheterna är mycket större i en storstadsregion.

– I Stockholm finns ju alla typer av verksamheter, men många kör sitt eget race utan så mycket kontakter med andra aktörer. Det krävs mer arbete för att matcha samman skola och företag och där är personliga kontakter och möten viktiga, säger Håkan Edman.

De stora, internationella bolagens huvudkontor finns i Stockholm, men skolorna bör söka sig till mindre företag, menar Michael Treschow.

– Min erfarenhet från Ericsson var att vi nästan fick värja oss mot alla förfrågningar om medverkan i alla möjliga sammanhang. Kontakten med företaget får inte bara bli en rundvandring utan det måste vara meningsfullt för eleven.

Det kan annars verka naturligt att vända sig till internationellt verksamma bolag när skolan vill lyfta fram invandrarungdomars potential, men Michael Treschow menar att mindre bolag kan ge en mycket bättre bild av företagandets villkor och dynamik.

Samarbetet mellan skolan och näringslivet är viktigt för att fostra framtida ingenjörer och entreprenörer men också för att skapa en större förståelse för hur samhället i stort fungerar. I dag är många verksamheter osynliga och väldigt abstrakta, menar Edman och Treschow. Samhället är mer segregerat och

fragmenterat och det blir då svårare för ungdomar att orientera sig och välja.

– Ta Internet, mobiltelefoner och andra tekniska prylar som är en så stor och naturlig del av ungdomars liv. Alla tycker att det är häftigt men hur många drömmer om att vara med och utveckla tekniken som gör detta möjligt? frågar sig Håkan Edman. Hur många vet vilket enormt arbete som ligger bakom dessa prylar?

Michael Treschow håller med och menar att företagen måste bli bättre på att visa upp sig och göra sig attraktiva för att locka ungdomarna men också att företagen har mycket att lära av den yngre generationen.

– Ungdomar reser och har kontakter över hela världen, vilket ger dem nya perspektiv och impulser, en kunskap som företagen och samhället har stor nytta av om vi lyckas ta till vara den.

Parallellt med ungdomars stora möjligheter att prova olika saker innan de bestämmer sig för ett yrke så finns ett ökande krav på effektivitet i samhället. Kraven skapar en otålighet till exempel inom näringslivet som så snabbt som möjligt vill få fram färdigutbildade personer att sätta in i produktionen.

Michael Treschow har full förståelse för otåligheten men menar att ungdomar måste hitta sin egen väg och att för hård styrning kan hämma kreativiteten.

– Förändringarna i omvärlden sker bara snabbare och snabbare och vi vet att ungdomar till största delen kommer att jobba med verksamheter som inte finns i dag. Hur ska skolan lära eleverna att orientera sig i denna dynamik? Utmaningen är att utbilda dem för den verkligheten och då gäller det att hitta balansen mellan att vara effektiva och samtidigt ge utrymme för kreativitet och nyskapande, säger Michael Treschow.

En framtid med mindre stabilitet ställer krav på anpassningsförmåga och skolan måste vara med och ge verktyg för eleverna att möta denna verklighet. Samtidigt måste både skolan och företagen bli bättre på att utnyttja att det är ungdomarna som bäst förstår och är snabbast på att ta till sig förändringar.

– På ett mer filosofiskt plan handlar det om att vi gemensamt ska skapa nyfikenhet på framtiden i stället för rädsla för den, säger Håkan Edman. ■

SOFIA JOHANSSON

LÄRARE PÅ HJÄLLSNÄSSKOLAN I GRÅBO

– För mig som pedagog är det fantastiskt mycket roligare att jobba med entreprenöriellt lärande än med mer traditionell undervisning. Och när vi lärare tycker att det är roligt smittar det av sig på eleverna, säger Sofia Johansson, lärare på Hjällsnässkolan i Gråbo nordost om Göteborg.

”MÅLET ÄR ATT INTEGRERA ALLA ÄMNEN”

TEXT: JOHAN SCHMIDT
FOTO: ULRICA ZWENGER

Skolan erbjöd för ett par år sedan intresserade lärare att utbilda sig i entreprenöriellt lärande och nu arbetar fyra arbetslag enligt den nya pedagogiken. Sofia Johansson tillhör dem som var med och startade med en sjundeklass och två åttondeklasser. Undervisningen sker i form av ämnesövergripande projektarbeten och omfattar teknik, matematik, svenska, engelska, NO och SO med sex lärare i varje arbetslag.

– Vi började med att bryta upp schemat och har inte längre traditionella lektionspass utan sjok av projekttid där eleverna själva får bestämma och ta ansvar för planering och mål, säger Sofia Johansson.

Målen är kopplade till kursplanen och arbetslagen har tre typer av projekt där den första kategorin är mer lärarstyrd med definierade mål från start medan den andra och tredje kategorin ger eleverna större möjlighet att sätta målen utifrån sina egna prioriteringar och önskemål.

– Det krävs att vi pedagoger samarbetar mycket mer och intresserar oss för varandras ämnen. Samtidigt blir samarbetet och dialogen med eleverna viktigare för vår planering.

Att arbeta ämnesövergripande och i projektform är inte nytt, utan Sofia Johansson beskriver fokuseringen på så kallade entreprenöriella kompetenser som det som skiljer arbetssättet från traditionell undervisning. Exempel på sådana kompetenser är självkänsla, självförtroende, ansvarstagande. Projektformen varvas med perioder av ämnesbaserade lektioner, men det är projektarbetet som dominerar och målet är att integrera alla ämnen.

Arbetslaget började med projektet ”Room service”, där eleverna fick planera sin arbetsmiljö med de entreprenöriella kompetenserna och kursmålen som utgångspunkt. Det var ett sätt att presentera arbetsformen för både lärare och elever och att svetsa samman gruppen. Schemat ersattes av lagets egna matriser, vilket möttes av blandade reaktioner. Vissa gillade att få jobba i sin egen takt och inte behöva bli avbrutna när lektionstiden tar slut, medan andra kände sig vilsna utan den traditionella schemastrukturen.

– Nu är de flesta nöjda och tycker att undervisningen både är mer varierad och ger ett bättre samman-

hang, det blir inte så upphugget som tidigare, säger Sofia Johansson.

Arbetslaget har sedan gått vidare med teman som ”Barbie & Ken”, som handlar om skönhetsideal, ”Våga tala”, om muntliga presentationer, och ett projekt om hur samhället ser ut om 50 år.

Sofia Johansson upplever de flesta elever som mer motiverade men kan inte säga om arbetssättet har förbättrat studieresultaten. Det krävs längre tid för att kunna utvärdera hur den entreprenöriella pedagogiken påverkar elevernas prestationer.

– Det är nog rimligt att utvärdera detta efter fem år. Men vi har inte sett någon elev som vänt åt fel håll.

Det finns inget särskilt fokus på näringslivet, och det entreprenöriella ses inte som direkt kopplat till företagande. Men ambitionen finns att skapa mer kontakt med samhället och då både med företag och offentliga institutioner.

– Ju mer konkreta våra projekt blir och ju mer de utgår från riktiga företagsidéer, desto starkare koppling kan vi få till företag och till samhället, säger Sofia Johansson.

Hjällsnässkolan hoppas att det entreprenöriella lärandet ska höja motivationen bland eleverna. Lerums kommun har introducerat entreprenöriellt lärande på alla 6–9-skolor och på gymnasiet. Projektformen varierar fortfarande med mer traditionell schemaundervisning, men tanken är att det nya arbetssättet ska ta över alltmer.

Sofia Johansson är 28 år och upplever ingen större skillnad bland sina kolleger beroende på hur länge de har arbetat i yrket. En del beskriver det som ovanligt positivt och många tycker att det är stimulerande att arbeta mer tillsammans och få större inblick i andra ämnen.

– Vi har öppnat dörrarna mellan klassrummen och läraryrket känns mindre ensamt nu. ■

Publikationer i vår skriftserie

Måluppfyllelse & Resultat:

Nr 1: *Det går att lära sig mer – två utvärderingar*, Eva Norén och Sara Ramsfeldt, 2007

Nr 2: *Sambandet mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg 2007/08*, 2009

Nr 3: *Kvalitetsredovisning 2008*, 2009

Nr 4: *Brukarundersökningar 2009*, 2009 (endast i digitalt format)

Nr 5: *Mathematics inside the black box – Bedömning för lärande i matematikklassrummet*, 2009

Nr 6: *Sambandet mellan grundskolebetyg och slutbetyg åk 9 läsåret 2008/09*, 2010

Stöd & Stimulans:

Nr 1: *Etnomatematik Perspektiv för ökad förståelse i matematiklärandet*, Irene Rönnberg och Lennart Rönnberg, 2007

Nr 2: *Läsning lönar sig – Läsning och läsprojekt i Stockholms stad*, Birgitta Anstrin-Åstedt, 2008

Nr 3: *Många trådar in i ämnet – genrepedagogiskt arbete i Knutbyskolan*, Monica Axelsson, 2009

Nr 4: *Samtalet*, 2010

Nr 5: *Lärarkompetens och måluppfyllelse – Uppföljning av en läs- och språksatsning i Stockholms grundskolor*, 2011

Riktlinjer & Strategier:

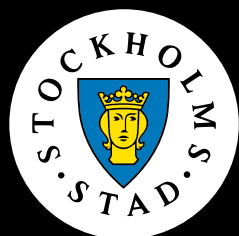
Nr 1: *Utbildningsförvaltningens chefsprogram*, 2009

Nr 2: *Trygghet och studiero*, 2010

Nr 3: *Elever i behov av särskilt stöd - Riktlinjer för Stockholms grundskola, obligatorisk sarskola, gymnasie- och gymnasiesarskola*, 2010

Nr 4: *Riktlinjer och stödmaterial för samverkan och ansvarsfordelning mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan*, 2010

Nr 5: *Kvalitetsprogram för elevhälsoarbetet inklusive specialpedagogisk verksamhet i Stockholms skolor samt lednings- och kvalitetssystem för skolhälsovården och skolpsykologverksamheten*, 2010

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN